

ולכאורה קס"ד: כשם שישנם מסכתות שבפרקים האחרונים אין עליהם גמרא, ישנם מסכתות שאין עליהם גמרא כלל, ובאם ידפיסו גם את המשניות דמסכתות אלו, יוקבע זאת בסדר הלימוד ד"דף היומי".

הנני מעורר קס"ד עתה אודות ענין זה – מכיון שנמצאים עתה ב"מחזור הראשון", ולכן הרי זה הזמן המתאים לקבוע את המנהג בזה, כי כפי שיקבע עתה (במחזור הראשון) – כן ישאר ללאחר זה, משא"כ אם לא יקבע הדבר ב"מחזור" זה – הרי מי ימצא בעצמו התוקף לשנות את הדבר.

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א: כאשר הכריזו אודות לימוד ד"דף היומי" בתלמוד הירושלמי – לא דובר, כפי הנראה, אודות פרטים אלו.

האדמו"ר מגור: אכן, דובר רק אודות כללות הענין, אבל בודאי יכולים עוד להוסיף פרטים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כאשר יהודי נגש ל"ארון ספרים" ללמוד תלמוד ירושלמי – הנה בדרך הטבע ילמד כפי שהדבר מופיע בדפוס שלפניו. ולכן, כאשר יראה בדפוס שלפניו גם את המשניות דשאר הפרקים שאין עליהם גמרא (וכן המסכתות שאין עליהם גמרא כלל), בודאי ילמד גם משניות אלו, כפי שרואים במוחש בנוגע לד' הפרקים האחרונים דמסכת שבת, משא"כ כאשר ילמד מתוך הדפוסים שאין בהם משניות אלו – הרי ספק גדול אם יוסיף ללמוד משניות אלו (גם אם ישמע אודות הוראה זו), ואדרבה כו' – בראותו שבדפוס שלפניו לא נדפסו משניות אלו!

ולכן, לכאורה באם תתקבל קס"ד זו, הרי שצ"ל הדפסת הירושלמי באופן האמור, ואז – בודאי ישתדלו בזה המדפיסים בעצמם, מכיון שזהו לטובתם כו'.

האדמו"ר מגור: בלימוד ד"דף היומי" אוהזים עתה במסכת סנהדרין, וצריכים עוד ללמוד מסכת ע"ז, הוריות ונדה, כך שהסיום יהי לערך לפני חג השבועות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: א"כ, נותר עוד זמן להדפיס את כל המשניות דמסכת נדה עד סיומה.

¹²³⁴⁵⁶⁷האדמו"ר מגור: בנוגע להדפסה – הרי מסכת נדה נדפסה באותו כרך שבו מסכת סנהדרין, אבל בנוגע ללימוד – בודאי יכולים להוסיף וללמוד את המשניות דפרקים אלו עד סיום המסכת, ובנוגע למחזוריים הבאים – יוכלו גם להדפיס באופן האמור.

ו. האדמו"ר מגור: אם המדובר הוא גם על המסכתות שאין עליהם גמרא כלל (כנ"ל ס"ד) – הרי זה כולל את כל סדר קדשים וטהרות!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אכן. ומכיון שאוחזים עתה במסכת סנהדרין, שהיא בסדר נזיקין (לפני קדשים וטהרות) – הרי גם במחזור זה אפשר לדון בקס"ד להוסיף את כל המשניות דסדר קדשים וטהרות.

האדמו"ר מגור: לכאורה, הרי גם בתלמוד בבלי ישנם כו"כ מסכתות שאין עליהם גמרא, כמו המסכתות דסדר זרעים (מלבד מסכת ברכות) וסדר טהרות (מלבד מסכת נדה), ואף שבודאי לומדים גם משניות אלו (כפי שנדפסו בש"ס שלפנינו), הרי לא נכלל לימוד משניות אלו בסדר הלימוד "דף היומי" דתלמוד בבלי?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לאידך – ראי' להקס"ד – ממסכת תמיד, שג' פרקים האחרונים שבה אין עליהם גמרא, ואעפ"כ, לומדים זאת בסדר הלימוד ד"דף היומי".

האדמו"ר מגור: יש אמנם מסכתות שאין עליהם גמרא שנכללים בסדר הלימוד ד"דף היומי" – מסכת קינים ומסכת מדות, אבל טעם הדבר הוא – מפני שמסכתות אלו נדפסו בהמשך אחד עם מספר הדפים דמסכת מעילה ותמיד: מעילה, קינים, תמיד (עד דף ל"ב, ולאח"ז – ג' פרקים האחרונים דמסכת תמיד שאין עליהם גמרא), ומדות. ומכיון שמסכתות אלו הם באותו המשך של מספר הדפים, לומדים עד הסוף, משא"כ בשאר המסכתות שאין בהם טעם הנ"ל (דמספר הדפים), כמו עדיות ואבות, המשניות דסדר זרעים וטהרות – אינם נכללים בסדר הלימוד ד"דף היומי".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בנוגע למה שאמרתם אודות המשך מספר-
העמודים – יש להעיר, שמספרי העמודים שלפנינו נקבע¹⁷ בדפוס הראשון
שנדפס ע"י המדפיס הנוצרי בומברג!

ואעפ"כ, מכיון שכך נדפס הש"ס במשך דורות (בעקבות הדפוס הראשון)
– הרי זה בהשגחה פרטית, ויש לדייק בזה כו'¹⁸.

ולדוגמא: מספר העמודים דכל מסכת מתחיל מדף ב', ואף שהטעם
הפשוט לכך הוא מפני שכך סידר זאת המדפיס (אם מפני שלא הבחין בחילוק
שבין "דף-השער" למסכת עצמה, או שעשה כן מפני ששילמו לו עבור כל דף
או עמוד) – הרי מבארים בזה כו"כ עניני מוסר ורמז כו', ובודאי לא יעלה על
דעתו של אף א' להרהר ח"ו על זה, מכיון שכן נקבע בהשגחה פרטית].

אבל אעפ"כ, לכאורה אין זו סיבה שילמדו רק את המסכתות והם סומנו
בהמשך למספר העמודים דמסכתות שלפנ"ז!

מצד תוכן המסכתות – הרי הדברים ק"ו: אם מסכת מדות נכללת בסדר
הלימוד ד"דף היומי, למרות מ"ש הרמב"ם¹⁹ ש"אין בו.. אלא סיפור שהוא
זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו", עד שיש צורך לבאר ש"התועלת שיש
במין ההוא כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא כו"
– הרי עאכו"כ שצריכים ללמוד מסכת "עדיות", למשל, שהיא "בחירתא"²⁰!

ובכל אופן, הנה בנוגע ללימוד, דף היומי" בתלמוד בבלי – כבר נהגו כן
כו"כ פעמים, יותר מג' פעמים, ובכלל – בכגון דא מספיקה הקביעות דפעם
אחת, מכיון שהדבר נעשה ברבים ובפירסום;

אמנם, בנוגע ללימוד "דף היומי" בתלמוד ירושלמי, הנה מכיון שנמצאים
ב"מחזור הראשון", עוד לפני שנקבע המנהג בזה – יכולים לקבוע עתה את

17. בדפוסים שלפנינו (וגם – באחדים שלאחריו) המספר שונה מזה לזה – כמצויין ע"י העוסקים בזה
בספריהם.

18. "ידועה הוראת רבותינו ע"ד לימוד מס' סוטה המסתיימת בדף מט (אף שבפועל ישנם מח דפים)
במ"ט ימי ספה"ע" ("היום יום" – ז' אייר).

19. בהקדמתו לפיהמ"ש ד"ה והחלק הששי קרוב לסופו.

20. ברכות כז, א. קידושין נד, סע"ב.

א"ח 1234567

המנהג באופן שירצו, הן בנוגע להשלמת המשניות במסכתות שבחלקן אין גמרא (כפי שמצינו במסכת תמיד – בתלמוד בבלי, ובמסכת שבת – בתלמוד ירושלמי), והן בנוגע להשלמת המשניות במסכתות שאין עליהם גמרא כלל, ואדרבה – ע"ז יקבע מנהג זה לדורות!

ז. כ"ק אדמו"ר שליט"א: כנראה, נתקבל הלימוד "דף יומי" בתלמוד ירושלמי.

האדמו"ר מגור: אכן, הדבר נתקבל ביותר.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מסתמא נערכים גם הסיומים ל"גמרה של תורה"²¹ באופן של פירסום.

האדמו"ר מגור: אכן ישנם שיעורים ברבים, ומזמן לזמן עורכים סיומים ברבים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כוונתי גם בקשר למה שהזכרתם לעיל (ס"ג) שישנם החוששים לעשות סיום מסכת בתלמוד ירושלמי –

האדמו"ר מגור: אצלנו – בודאי סומכים על סיום מסכת גם בתלמוד ירושלמי, ומה שהזכרתי לעיל – הרי זה רק שישנם כאלו החוששים לכך.

אגב, בנוגע לעריכת סיומים מר"ח אב – מזהיר ר' יעקב עמדין (בסידורו) שענין זה הוא "בתנאי שלא יגרע מעסק הלימוד היטב כראוי להבין ולהשכיל, משא"כ בדלא ידע מאי קאמר, רטין ולא ידע מאי רטין".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ר' יעקב עמדין הי' מדייק בכל ענין בתכלית הדיוק, עד לדיוק אפילו בנוגע לאותיות כו'.

ח. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בהמשך להמוזכר אודות ר' יעקב עמדין – מצינו בדבריו חידוש בקשר לחודש אדר:

בנוגע לשבעה באדר, יום פטירתו של משה רבינו – נהוג אצל (רובם כ) כולם שענין זה הוא באדר ראשון, כפס"ד המג"א²², אמנם ר' יעקב עמדין

21. שהשי"ר פ"א, ט. רמ"א יו"ד סרמ"ו סכ"ו.

22. א"ח סתק"פ סק"ח.

כותב בסידורו ש"בשנת העיבור העיקר להתענות בשני"²³ (וכ"ה דעת הח"צ²⁴ והחת"ס²⁵).

אודות לידתו של משה (שגם נולד בשבעה באדר) – מצינו בגמרא²⁶ שלחד מ"ד "אותה שנה מעוברת היתה"²⁷, ולמ"ד זה נולד משה באדר ראשון, שהרי מ"ד זה ס"ל ש"אותו היום (שהושלך משה ליאור) עשרים ואחד בניסן היי", היום שבו אמר משה רבינו שירה – בעת קרי"ס, והחשבון דשלשה ירחים ("ותצפנהו שלשה ירחים"²⁸) הוא – "רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם", היינו, שלידת משה היתה בז' אדר ראשון, ואז ישנו רובו של ראשון – אדר ראשון, רובו של אחרון – ניסן, ואמצעי שלם – אדר הסמוך לניסן. ומכיון שלדעה זו נולד משה בז' אדר ראשון – י"ל שגם מיתתו היתה באדר ראשון²⁹.

אמנם, מסקנת ר' יעקב עמדין היא – ש"בשנת העיבור העיקר להתענות בשני".

ט. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בהמשך להאמור לעיל אודות שבעה באדר אם ענין זה הוא באדר ראשון או אדר שני – יש לברר גם בנוגע לענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה"³⁰, אם ענין זה הוא רק באדר שני או גם באדר ראשון³¹:

ישנם בעלי "מרה שחורה" שסוברים שהענין ד"מרבין בשמחה" צריך להיות רק באדר שני, וסברתם – מכיון שהטעם הפשוט ד"מרבין בשמחה",

23. פרטי הדעות בזה – נסמנו בלקו"ש חט"ז 342 הערה 5.

24. בשאילת יעב"ץ ח"א סק"יז.

25. חאו"ח סקס"ג.

26. סוטה יב, ב.

27. ועי"פ הכלל שלא לאפושי מחלוקת, י"ל שגם המ"ד "אותו היום ששה בסיון היי" ס"ל שאותה שנה מעוברת היתה (ונולד באדר ראשון), והכוונה ב"משבעה באדר ועד ששה בסיון תלתא ירחי" היא – כיון שהיו ד' חדשים חסר יומיים. ואפילו את, ל שדוחק הוא – דוחק גדול יותר לומר דפליגי בדבר שבמציאות – אם עיברו את השנה אם לאו (נוסף על הפלוגתא אוודת יום פרטי בשנה ההיא, יום שהושלך משה ליאור, אם "עשרים ואחד בניסן היי" או "ששה בסיון היי").

28. שמות ב, ב.

29. ראה גם שאילת יעב"ץ ח"א סק"יז.

30. תענית כט, סע"א.

31. ראה גם לקו"ש שם ע' 344 ואילך.

הוא מפני ימי הפורים, הרי כשם שקריאת המגילה וכל עניני הפורים הם באדר שני, יש מקום לומר שגם הענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה" שיין באדר שני בלבד.

ואמרתי פעם על זה³² – שיש לעזוב את ה"מרה שחורה" ולשמוח כבר משנכנס אדר ראשון;

בשו"ע חלק אורח חיים בסופו – פסק הרמ"א: "וטוב לב משתה תמיד". ומזה מובן, שכאשר ישנו איזה ספק – הכלל הוא "טוב לב משתה תמיד"³³!

ולהוסיף: פס"ד זה כותב הרמ"א בקשר ובשייכות לאדר ראשון – שביום י"ד אדר ראשון (פורים קטן) יש להרבות קצת בסעודה, ומסיים: "וטוב לב משתה תמיד"³⁴.

י. כ"ק אדמו"ר שליט"א: דרך אגב, בנוגע ללשון "פורים קטן" – חפשתי היכן נמצא לשון זה לראשונה.

בנוגע לפסח – מצינו הלשון "פסח שני" במשנה³⁵ ובגמרא³⁶ וכן מצינו הלשון "פסחא זעירא"³⁷, וכנראה, שעל משקל זה נקראים גם י"ד וט"ו אדר ראשון בשם "פורים קטן". אבל, כאשר מוצאים לשון זה בפירוש – הרי זה טוב ונעים יותר ("געשמאקער").

32. לשלימות הענין – ראה בארוכה שיחת ש"פ תשא שנה זו (תשד"מ).

33. להעיר מלי הבאה"ט (על דברי הרמ"א): "תמיד – בית תפארתנו במהרה יעמוד, וביראה אותו נעבוד, נכון יהי הר הבית בראש הרים עדי עד".

ועפ"י י"ל שכל הוספה ב"טוב לב משתה תמיד, מוסיפה בזירוז והחשת "בית תפארתנו במהרה יעמוד כו".

34. וראה גם לקו"ש שם – שהענין ד"מרבין בשמחה" קשור עם לידתו של משה, ועפ"י – הרי זה קשור עם אדר ראשון, כנ"ל בפנים.

35. פסחים צב, ב, חלה בסופו. ר"ה יח, סע"א.

36. פסחים צג, א.

37. חולין קכט, ב – ממגילת תענית פ"ב.

הנה: אדמו"ר הזקן מונה בסידורו את הימים שאין אומרים בהם תחנון, וביניהם "פורים קטן" (ב' ימים) שהוא י"ד וט"ו באדר ראשון³⁸, וכאשר חפשתי בספרים שלפנ"ז – מצאתי לשון זה ("פורים קטן") בדרכי משה להרמ"א³⁹, ולפנ"ז – במהרי"ל⁴⁰.

יא. האדמו"ר מגור: בנוגע לאדר ראשון ושני, הובא להלכה – בנוגע לנדרים ושטרות כו' – שאדר סתם הוא אדר ראשון⁴¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה נחלקו הפוסקים, וישנם הסוברים שאדר סתם הוא אדר שני⁴².

כמו כן ישנה שקו"ט בנוגע לחודש העיבור – איזה הוא חודש העיבור, אדר ראשון או אדר שני ומסקנת הדברים – שחודש העיבור (הנוסף) הוא אדר

38. להעיר מאריכות לשונו של אדמו"ר הזקן בסידורו – "פורים קטן שהוא י"ד וט"ו באדר ראשון", ולא "פורים קטן" סתם (כמו "פורים גדול"), שאינו מפרט שהוא י"ד וט"ו כו'), או רק י"ד וט"ו באדר ראשון".

יש לומר בזה: בדברי ימי ישראל מצינו כו"כ נסים שאירעו ליחיד או לציבור (בעיר או במדינה מסוימת), ונקבעו (ע"י גדולי ישראל) ליו"ט עבור משפחה זו או עבור מקום זה, ונקראו בשם "פורים קטן". ולדוגמא: פורים שנקבע ע"י בעל התו"ט לזכר נס שאירע לו, כפי שכתב ב"מגילת איכה" (המגילה שבה מסופר פרטי הנס) בסופה: "את כל דברי האגרת הזאת אשר כתבתי לכם, ומה ראיתי על ככה כו', אני קובע גם יום משתה ושמחה.. לדורותיכם עד עלי ועל בני ובנותי וכו'". וכבר נסמנו בספרי האסופות כו"כ נסים שנקבעו לזכרון בשם "פורים קטן" (ראה אוצר ישראל ערך פורים ע' 215 ואילך).

ולכן לא כתב אדה"צ "פורים קטן" סתם, אלא מפרש "שהוא י"ד וט"ו באדר ראשון" – כי הלשון "פורים קטן" (סתם) יכול לכלול גם "פורים קטן" אחר שנקבע במקום פרטי (מלבד י"ד וט"ו אדר ראשון), או אולי רק "פורים קטן" הנ"ל ולא י"ד וט"ו באדר ראשון, שמכיון שאין נוהגין בו כל דיני הפורים (קריאת מגילה, משלוח מנות וכו') – יש סברא לומר שאומרים בו תחנון. ולאידך – אינו מסתפק לכתוב "י"ד וט"ו באדר ראשון", אלא מדגיש גם "פורים קטן", כדי להוסיף (בקיצור) את הטעם שאין אומרים תחנון ב"י"ד וט"ו באדר ראשון – כי ימים אלו הם "פורים קטן" וע"י החידוש שבשוי"ע אדה"צ על שוי"ע המחבר – "להבין ולהורות הלכה ברורה הלכה בטעמיה" (הקדמת בני המחבר לשוי"ע).

* גם בנוגע לפסח שני מדייק אדה"צ "ופסח שני שהוא י"ד באייר" – כי בזה חידוש גדול (וצע"ג ליישוב): עיקר ענין פסח שני צריך להיות (לכאורה, ע"ד פסח ראשון) בליל ט"ו, ואפילו הקרבתו הוא לאחר התמיד (מנחה) – ולכן מוסיף (מחדש) "שהוא י"ד באייר".

39. טואו"ח סוף ה' מגילה.

40. ריש ה' פורים.

41. ראה טואו"ח סתכ"ח. רמ"א שם סתכ"ז. טוש"ע חו"מ סמ"ג סכ"ח.

42. ראה רמב"ם ה' נדרים פ"י ה"ו. הובא בט"ז או"ח סתכ"ז, וראה מג"א ומחצ"ש שם. אנצ"י תלמודית ערך אדר.

ראשון⁴³. וי"ל שזהו טעם נוסף לכך שאין קורין את המגילה באדר ראשון, מכיון שאינו אלא חודש העיבור (חודש נוסף).

אמנם, ענין זה (שחודש העיבור הוא אדר ראשון) דורש ביאור והסבר: חודש העיבור ענינו – להשלים את מספר הימים החסרים בשנת לבנה לגבי שנת החמה. ולכאורה, הסברא נותנת שהשלמת החסרון צריכה להיות בסוף, ובעניננו – באדר שני, ואעפ"כ, המסקנא היא שחודש העיבור הוא אדר ראשון!

האדמו"ר מגור: אם מפני שהשלמת החסרון צריך להיות בסוף – הרי זה תלוי בפלוגתא של ר"א ור"י אם בתשרי נברא העולם או בניסן נברא העולם⁴⁴: אם בניסן נברא העולם – אזי סיום השנה הוא בחודש אדר, אבל אם בתשרי נברא העולם – אזי סיום השנה בחודש אלול, וע"פ הטעם האמור שהשלמת החסרון צריך להיות בסוף, ה"ז צריך להיות חודש העיבור באלול, סוף השנה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אבל – בענין זה אין ברירה, מכיון שחודש העיבור מוכרח להיות חודש אדר, ולא חודש אחר⁴⁵.

יב. האדמו"ר מגור: ראיתי מובא בשם אדמו"ר הזקן בטעם שאין מברכים את ר"ח תשרי בשבת שלפניו – טעם שונה מהטעם ע"פ נגלה המקובל בעולם: ע"פ נגלה – אין מברכים ר"ח תשרי דכתיב⁴⁶ בכסה ליום חגינו⁴⁷. אבל אדמו"ר הזקן מביא שהטעם הוא מכיון שחודש זה הקב"ה מברכו, וממנו נמשכת הברכה לכל חדשי השנה. ועפ"ז נמצא שבשנת העיבור מתברך גם חודש העיבור מהשבת שלפני ר"ה!

43. רש"י ד"ה כמה – ר"ה יט, ב. תוד"ה אדר שם. וראה אנציק' תלמודית שם.

44. ר"ה י, סע"ב ואילך.

45. דבמנין חדשים – לכו"ע אדר הוא האחרון.

46. תהלים פא, ד.

47. מג"א או"ח רסתי"ז.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: טעם זה מביא אדמו"ר הזקן בשם רבו המגיד, ששמע מרבו הבעש"ט⁴⁸.

אמנם, בתורה הנ"ל מודגש שברכתו של הקב"ה היא – לחודש תשרי, ושאר החדשים – מברכים בנ"י, אלא שהנתינת כח שבנ"י יוכלו לברך את כל חדשי השנה היא – מברכתו של הקב"ה לחודש תשרי. ונמצא, שהברכה דחודש אדר, הן אדר ראשון והן אדר שני, נפעלת ע"י עבודת בנ"י, כשם שכללות ענין העיבור נקבע ע"י בנ"י, וכדאיתא במדרש⁴⁹ "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כו' אימתי אתה עושה את המועדות כו' אמר להם אני ואתם נסכים על מה שישאל גומרין ומעברין את השנה כו'", וע"ד מ"ש⁵⁰ "חברים מקשיבים לקולך גו'".

1234567

בנוגע לקביעת ראש חודש (שבזה תלוי קביעות המועדים) ע"י ב"ד מצינו חידוש נפלא – שגם כאשר ב"ד טעו בקביעת ר"ח, מ"מ, הקביעות דר"ח היא כפי שקבעו ב"ד, ובלשון הגמרא⁵¹: "הרי הוא אומר אתם אתם ג' פעמים (ג' זמנין כתיב אשר תקראו אותם.. וקרי ב"י תקראו אתם – פרש"י). אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין".

האדמו"ר מגור: בקשר לענין זה ישנו פתגם מהרבי ר' בונם מפשיסחא: ומה אם כאשר הקרי הוא "אותם" ("אשר תקראו אותם") – דרשו חז"ל שפירושו "אתם", "אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מזידין", הרי עאכו"כ בנוגע לפירוש הפסוק⁵² "בנים אתם לה' אלקיכם", שהקרי הוא "אתם" – בודאי שהפירוש בזה "אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מזידין"!

בנוגע לדרשה הנ"ל ("אתם אפילו שוגגין כו'") – הנה רש"י מפרש "וקרי ב"י תקראו אתם", אבל בגמרא עצמה לא נאמר בפירוש "אל תקרי אותם אלא אתם", ולולי פירוש רש"י הי' אפשר לפרש שאין הכוונה ללימוד ד"אל

48. קובץ מכתבים לתהלים ע' 193. "היום יום" כ"ה אלול, וראה לקו"ש ח"ט ע' 184 ואילך. ושם (ע' 186) – התייך דטעם זה עם טעמו של המג"א.

49. שמו"ר פט"ו ב. וראה דב"ר פ"ב, יד.

50. שה"ש ח, יג.

51. ר"ה כה, א.

52. ראה יד, א.

תקרי", אלא "אותם" קרינן, וקאי על המועדים, אלא מכיון ש"ישראל אינהו דקדשינהו לזמני"⁵³, הרי מובן שענין זה תלוי בקביעת ב"ד, היינו, ש"אתם" (בנ"י) קובעים "אותם" (את המועדים).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש מקומות שבהם מפרטת הגמרא "אל תקרי כו' אלא כו'", ויש מקומות שאין צורך לפרש וסומכים שיבינו שהכוונה בזה – "אל תקרי כו'", ולדוגמא: איתא בגמרא⁵⁴: "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר⁵⁵ ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך", ובפרש"י⁵⁶: "קרי בי' מאה". ובתוס'⁵⁷ מפרש באופנים אחרים: "פי' ר"ת דהוי מלא, ויש מאה אותיות בפסוק, וי"מ דמה עולה בא"ת ב"ש מאה, ובקונטרס פירש אל תקרי מה אלא מאה⁵⁸.. וי"מ כדי להשלים מאה באותיות", וכי קרית מאה הרי כולן"⁵⁹.

יג. האדמו"ר מגור: אודות הטעם שיש נוהגים בשנת העיבור להוסיף בתפלת מוסף דר"ח "לכפרת פשע" – יש אומרים שהטעם הוא מפני שנוסף עוד חודש, ולכאורה, יש לומר שהטעם הוא מפני שב"ד מתיר חמץ בפסח, שהרי הוספת חודש העיבור היא ע"פ דין, וא"כ, מה שייך לומר שצריכים על זה כפרה?! ואולי יש לקשר ענין זה עם האמור לעיל "אתם אפילו מזירין" שבמקרה כזה אולי צריכים ענין של כפרה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אצלנו אין נוהגים להוסיף בשנת העיבור "ולכפרת פשע".

האדמו"ר מגור: אכן, ישנם הרבה סידורים שבהם אין הוספה זו.

53. ברכות מט, א.

54. מנחות מג, ב.

55. עקב י, יב.

56. ד"ה מה.

57. ד"ה שואל מעמך.

58. ראה גם המשך חייב אדם לברך תרלי"ח בסופו.

59. וראה תניא רבתי בתחלתו: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך אל תקרי מה אלא מאה.

יד. ¹²³⁴⁵⁶⁷כ"ק אדמו"ר שליט"א: ידוע⁶⁰ שי"ב חדשי השנה הם כנגד י"ב השבטים. וכמו כן ישנם י"ב מזלות כנגד י"ב חדשי השנה. ועפ"ז נשאלת השאלה: מה עם חודש העיבור – כנגד איזה שבט מכוון חודש העיבור. ומהו המזל השייך לחודש העיבור?

ישנם אחרונים שכותבים שאדר ראשון ואדר שני יש להם מזל משותף – שהרי שניהם נקראים "אדר". אבל גם סברא זו לכאורה צ"ע.

בנוגע לקשר דחדשי השנה עם השבטים – כותב אדמו"ר הצ"צ⁶⁰ שיש לומר שחודש העיבור הוא כנגד שבט לוי.

האדמו"ר מגור: ידוע שבכל חודשי מי"ב חדשי השנה מאיר צירוף אחד משם הוי', כי בשם הוי' ישנם י"ב צירופים. ואיתא בספרים שבחודש אדר שני יש לכוין כל י"ב הצירופים דשם הוי'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה – לצרף יחדיו את כל י"ב הצירופים דשם הוי' בחודש אחד, למרות היותו חודש ככל שאר חדשי השנה (לא חודש העיבור – אדר ראשון) – הוא חידוש גדול!

טו. האדמו"ר מגור: איתא בטור⁶¹ שג' הימים טובים פסח שבועות סוכות הם כנגד אברהם יצחק יעקב, וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב השבטים, וכשחטאו בעגל נטלו מהם ונתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו חטא, ומטעם זה נהגו נשי ישראל שלא לעשות מלאכה בר"ח (ועפ"ז, לעתיד לבוא, כאשר יתוקן חטא העגל – יחזור ר"ח להיות יו"ט).

והנה, מכיון ששבטו של לוי לא השתתף בחטא העגל – הי' צריך להשאר ר"ח אחד (כנגד שבטו של לוי) בתור יו"ט?

ויש לומר, שישנו אמנם ר"ח שהוא יו"ט – ר"ח תשרי, שהוא "ראש השנה", וכמו כן בנוגע לאמירת הלל בר"ח (מלבד ר"ה), שאין אומרים בו

60. אוה"ת בראשית ע"ח.

61. סתי"ז.

אלא חצי הלל (מפני שצריך תיקון כו') – ישנו ר"ח אחד שבו אומרים הלל שלם, והוא ר"ח טבת, שחל לעולם בימי חנוכה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עפ"ז נמצא שישנו צד השווה בין ר"ח תשרי לר"ח טבת, שבשניהם ישנו התיקון דר"ח. אבל – ישנו חילוק ביניהם: העילוי המיוחד דר"ח טבת בנוגע לאמירת הלל שלם הוא מצד ימי חנוכה – מאורע שהי' יותר מאלף שנה לאחר חטא העגל; ואילו היו"ט ד"ראש השנה" (בר"ח תשרי) – הוא מאז שניתנה תורה לישראל.

האדמו"ר מגור: הערה זו, שימי חנוכה נקבעו בתקופה מאוחרת יותר – מזכירה לי קושיא בדברי המשנה⁶² "מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא": מכיון שנתנית התורה היתה הרבה זמן לפני חנוכה – כיצד יכולה התורה לקבוע את הזמן "מן החג ועד חנוכה" לפני התקופה שבה הי' המאורע דחנוכה? ! הרי זה ע"ד "תלי תניא בדלא תניא"⁶³!

בתוספתא ישנה מצינו אמנם הלשון "שבעים יום אחר החג", ועפ"ז יתכן שבתחילה נאמר לשון זה, ובתקופה מאוחרת יותר – שינו לשון שלפנינו, "מן החג ועד חנוכה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לכאורה, הלשון "שבעים יום אחר החג" מדויק יותר מהלשון "מן החג ועד חנוכה", מכיון שחודש חשון וכסלו יכולים להיות בכמה אופנים, שניהם מלאים, שניהם חסרים, או אחד מלא ואחד חסר.

האדמו"ר מגור: המספר שבעים ("שבעים יום") קשור עם ימי חנוכה, כי: לדעת ב"ש "יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך", והטעם – "כנגד פרי החג", שבעים פרים שמקריבים בחג הסוכות כנגד שבעים אומות העולם, שמתמעטים והולכים⁶⁴.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בנוגע לדעת ב"ש שפוחת והולך כנגד פרי החג, שהם כנגד אוה"ע שפוחתים והולכים – מדייק אדמו"ר הזקן⁶⁵ "להבין מה

62. ביכורים פ"א מ"ו.

63. לי חז"ל – שבת כב, א.

64. שם כא, ב.

65. תו"א מקץ לב, ד. ואילך.

הדפסה ראשונה

ענין נר חנוכה לפרי החג", ועיקר הקושי בזה הוא – מהו הקשר שאוה"ע פוחתים והולכים לנס חנוכה דוקא, הרי כן הוא בכל הנסים שבהם היתה מפלה לאוה"ע, כמו פסח ופורים, שאוה"ע פוחתים והולכים. בשלמא בנוגע ל"פרי החג" שמקריבים על המזבח בביהמ"ק – הרי זה קשור עם ימי חנוכה, שענינם חנוכת המקדש והמזבח⁶⁶, אבל מהו הקשר המיוחד דחנוכה עם הענין שאוה"ע פוחתים והולכים, הרי כן הוא גם בכל הנסים הנ"ל.

טז. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בקשר להמוזכר לעיל אודות לימוד תלמוד ירושלמי – הי' טוב ונכון לערוך "סיומים" בפירסום גדול, מכיון שע"ז יתפרסם יותר כל הענין כולו.

האדמו"ר מגור: בתחילה עשו סיום על סדר א' בפירסום גדול, אבל כעת מתכווננים לעריכת סיום על כל תלמוד ירושלמי.

הר"ר אלימלך שי' ניימן העיר שכ"ק אדמו"ר שליט"א שלח מכתב לקראת ה"סיום"⁶⁷, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: לכן אני שואל אם עורכים סיום באופן של פירסום על כל סדר בפ"ע – כי פעם אחת קבלתי הודעה על עריכת סיום.

האדמו"ר מגור: על סדר נשים – נערך בירושלים סיום בפירסום גדול, וזה הי' הרגש גדול כו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם התקיימה גם סעודה לגמרה של תורה²¹?

האדמו"ר מגור: כן, התקיימה גם סעודה. הסיום נערך ע"י הגאון מערלוי שליט"א, שאמר גם "הדרן", ונכחו עוד כו"כ מגדולי התורה שאמרו "הדרנים" ודרשות כו'.

הר"ר אלימלך שי' ניימן: גם כאן התקיים סיום ב"שטיבל" של חסידי גור. אבל – ללא פירסום מיוחד. כעת, מתכווננים לערוך סיום גדול על סדר שלם.

66. ראה לקו"ש ח"כ ע' 449 הע' 26. ושי"נ.

67. נדפס ב"הפרדס" תמוז תשמ"ב ע' 27. לקו"ש חכ"ד ע' 369.

ב"ק אדמו"ר שליט"א: בזמן האחרון בכלל אוהב העולם "פירסומת"...
 ובפרט ב"ארצות הברית", ולכן, כאשר חסר בפירסום הדבר, הרי זה יוצר
 רושם שיש חסרון בדבר, ומכיון שכן הוא "מנהג המדינה", ואמרו חז"ל⁶⁸
 "אזלת לקרתא הלך בנימוסה" [כפי שלמדים זאת ממש"נ במלאכי השרת
 "ויאכלו"⁶⁹, ששינו את טבעם מפני מנהג המקום] – הרי במדינה זו בודאי
 צריך להיות ה"סיום" בפירסום גדול.

האדמו"ר מגור: ישנם השואלים מדברי המדרש⁷⁰ "הלוחות ראשונות על
 שניתנו בפומבי לפיכך שלטה בהן עין הרע ונשתברו, וכאן אמר לו הקב"ה
 אין לך יפה מן הצניעות". אבל לאידך מצינו, שבדבר שבקדושה צריך להיות
 פירסום, וכיודע תשובת הרשב"א⁷¹ מצוה לפרסם עושי מצוה.

ב"ק אדמו"ר שליט"א: תשובה זו הובאה גם בתורה פס"ד בשו"ע⁷².

האדמו"ר מגור: הרבי ר' יחיאל מאיר מאוסטרצוב מבאר את דיוק
 הגמרא⁷³ בדברי ר' יוסף "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא
 בשוקא", שיש בזה שייכות מיוחדת לר' יוסף דוקא: איתא בגמרא⁷⁴ "רב יוסף
 חלש איעקר לי' לימודי". ואיתא בגמרא⁷⁵ "הזהרו בזקן ששכח תלמודו
 מחמת אונסו, דאמרינן לוחות ושברי לוחות מונחות בארון". וזהו הפירוש
 "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא"; אילו לא ניתנה תורה
 באופן של פירסום ורעש, שאז לא הי' הענין דשבירת הלוחות – לא היתה
 מעלה מיוחדת ב"זקן ששכח תלמודו מחמת אונסו" ("לוחות ושברי לוחות
 כו'"), ובמילא – "כמה יוסף איכא בשוקא", משא"א כאשר נשברו הלוחות
 (כתוצאה מזה שהתורה ניתנה ברעש כו').

68. שמו"ר פמ"ז, ה. וראה ב"מ פו, ב.

69. וירא יח, ח.

70. תנחומא תשא לא.

71. בשו"ת ח"א סתקפ"א.

72. רמ"א יו"ד סרמ"ט ס"יג. מג"א או"ח סקנ"ד סקכ"ג.

73. פסחים סח, ב.

74. נדרים מא, א.

75. ברכות ח, ב.

ויש להוסיף שדורנו זה הוא בבחינת "שכח תלמודו", ולכן צריך להיות ענין של פירסום כו'.

יז. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בקשר לחשש שהזכרתם אודות ענין בלתי-רצוי כתוצאה מהרעש ופירסום דלוחות ראשונות – עניתי פעם שענין זה מתורץ ע"פ גמרא מפורשת:

איתא בגמרא⁷⁶ שבנוגע לענין של תורה – גם הפירסום בפני ששים ריבוא אינו מספיק. ועפ"ז הלואי שהפירסום יהי גדול כל כך עד שיתכונונו לששים ריבוא מישראל... שאז יהי מקום לחשוב האם א' צריך לצאת כדי שלא יהי פירסום בפני ששים ריבוא מישראל!...

משא"כ בנוגע למתן תורה – הרי הפירסום הי' במעמד ששים ריבוא מישראל, שמספר זה כולל רק אנשים לאחר בר-מצוה, או כ"ף שנה, ומלבדם היו נשים וטף, וגם "ערב רב", ומלבד זה – היו במעמד הר סיני ריבוי מלאכים, המרכבה העליונה, וכו' וכו' – פירסום ורעש שאין דוגמתו כלל!

ולכן, גם אם יש לחשוש מפני הפירסום ורעש שהי' במתן תורה – הרי הזהירות מזה מובטחת בלאה"כ!...

ועוד – ע"ד הצחות: בילדותי מצאתי פעם את ה"מלמד" שלי – שהי' למדן גדול – יושב ולומד ב...תשעה באב!

- בימים שבהם הי' "חדר", הי' ה"מלמד" עסוק עם לימוד התלמידים, ולא הי' לו פנאי כל כך ללמוד בעצמו, אבל בתשעה באב, שלא למדו ב"חדר", ניצל המלמד את הזמן ללמוד תורה בעצמו.

לשאלתי: היתכן?! – השיב המלמד: הרי בין כה וכה "וועט מען אים דאך שמייסן", "זאל מען בעסער שמייסן פאר לערנען תורה תשעה באב"... ועד"ז בנדו"ד: אם צריך להיות איזה ענין "בלתי רצוי" – מוטב שיהי' זה פירסום עניני תורה ומצוותי'...

⁷⁶ זאת ועוד: איתא בספרי מוסר שכאשר מתעורר ספק בענין מסויים אם הוא מצד הקדושה אם לאו, אזי הבחינה בדבר היא – כאשר רואים את התוצאה של הדבר: אם התוצאה היא הוספה בעניני יהדות – הרי זו הוכחה שזהו דבר שבקדושה*.

ובגדו"ד: רואים במוחש שהפירסום בכל עניני קדושה מביא לידי תועלת והוספה מרובה, ולא רק בממון... אלא אפילו בגוף ובנפש, ובפשטות – ישנם יהודים רבים שלולי הפירסום לא הי' הדבר מעורר אצלם שום רושם, ואילו ע"י הפירסום – מתעוררים גם הם להשתתף בדבר של קדושה.

וזהו אחד הענינים שהנהיגו במדינה זו – ותבוא עליהם ברכה – לפרסם כל ענין שבקדושה, לפרסם עושי מצוה וכיו"ב, שע"ז מרחיבים את האפשרות שעוד כו"כ יהודים יצטרפו לעושת דברים טובים.

ולהעיר, שהענין דפירסום עושי מצוה מרומז בפרשת השבוע – פ' כי תשא: איתא בגמרא⁷⁷ "אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע במה תרום קרן ישראל, א"ל בכי תשא", ובפרש"י: "אם באת לשאת ראשם בהגבהה קח מהם כופר לצדקה". ויש לומר שבזה מרומז שכאשר יהודי נותן לצדקה – צריכים לפרסמו ולהרים את קרנו כו'.

האדמו"ר מגור: גם החיוב דקידוש שם שמים – "ונקדשתי בתוך בני ישראל"⁷⁸ – קשור עם ענין של פירסום, בעשרה מישראל⁷⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מעלת הפירסום – "ברוב עם הדרת מלך"⁸⁰ – מצינו בהלכה גם בחודש אדר: "מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה"⁸¹, ואיתא במג"א⁸² ש"אע"ג שיש לו ק' אנשים מצוה לקרותה בציבור משום ברוך עם וכו'", כלומר, גם כאשר יש עשרה מישראל בלעדו, ואפילו

* ראה גם "היום יום" – כג חשון.

77. ב"ב י, ב.

78. אמור כב, לב.

79. סנהדרין עד, רע"ב.

80. משלי יד, כח. וראה אנציק' תלמודית בערכו.

81. מגילה ג, א. שו"ע או"ח סתרפ"ז ס"ב.

82. שם סתר"צ סקכ"ג.

כשיש גם הנוסף הי"א⁸³, ואפילו ק' אנשים – חייב היחיד לשמוע קריאת המגילה בציבור, "ברוב עם", וענין זה הוא לא רק לטובתו של היחיד, ששומע את המגילה בציבור, אלא עי"ז נפעל עילוי בכל הציבור כולו, כי כאשר נוסף עוד יהודי אחד – נוסף ב"רוב עם", ועי"ז נוסף ב"הדרת מלך" וכידוע שבעניני קדושה קשורה ה"כמות" עם ה"איכות", היינו, שהוספה בכמות מורה על הוספה גם באיכות.

האדמו"ר מגור: מצינו גם בנוגע לברכת המזון, ש"לפי רוב הקהל הם מברכים" – לדעת ר' יוסי הגלילי⁸⁴, ואף שלהלכה אין חילוק בנוסח הברכה בין מועטים למרובים, הרי מובן שנוסף עילוי מיוחד בהתאם ל"רוב הקהל".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כאשר יהיו ששים ריבוא מישראל יחדיו – יוכלו לכל הדעות לברך את הברכה המיוחדת "ברוך חכם הרזים"⁸⁵.

[האדמו"ר מגור ביקש לדבר עם כ"ק אדמו"ר שליט"א ביחידות. כעבור שעה וחצי לערך – יצא האדמו"ר מגור כשכ"ק אדמו"ר שליט"א מלווהו עד פתח חדרו הק'].

משרד החסות

משרד החסות

83. ראה שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ה סכ"ג.

84. ברכות מט, ב במשנה.

85. ברכות נח, א.

אוצר החכמה

אוצר החכמה

האדמו"ר רבי שמחה בונים אלתר בעל ה"לב שמחה" מגור

ה"לב

אוצר החכמה

– יום ב', ט' אלול ה' תשל"ח –

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א קיבל את פניו בפתח חדרו בלחיצת ידיים. אדמו"ר מגור שאל בשלומו. כ"ק אדמו"ר שליט"א השיב: ברוך-השם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עומדים אנו עתה בחודש אלול, ואדמו"ר הזקן אומר¹ שבחודש אלול המלך בשדה – הקב"ה נמצא אז בשדה (שלכן ימים אלו הם ימי חול²), ומאירים אז י"ג מדות הרחמים.

האדמו"ר מגור

האדמו"ר מגור: אפשר בקלות להגיע להקב"ה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אדמו"ר הזקן מוסיף עוד³ "והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות וכו'".

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א: איך מרגישים אתם בבריות?

האדמו"ר מגור: נישקאשע, בסדר, חסידים צריכים להיות בריאים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הא בהא תליא.

[נזכר ביקור בנו של האדמו"ר מגור – הר"י שליט"א – אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א].

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: כבר מספר שבועות מאז שיצאתם מארץ ישראל?

האדמו"ר מגור: כן, הגעתי לכאן משוויץ, שם שהיתי ארבעה שבועות (חיך והוסיף): ישנו איסור לצאת מארץ-ישראל יותר משלושים יום (כ"ק

1. לקו"ת ראה לב, ב.

2. נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1343.

3. לקו"ת שם.